

“ਭੈਣੀ ਵਾਲਾ ਪੀਰ”

ਭੈਣੀ ਵਾਲਾ ਪੀਰ

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library has been created with the approval and personal blessings of Sri Satguru Uday Singh Ji. You can easily access the wealth of teaching, learning and research materials on Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library online, which until now have only been available to a handful of scholars and researchers.

This new Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library allows school children, students, researchers and armchair scholars anywhere in the world at any time to study and learn from the original documents.

As well as opening access to our historical pieces of world heritage, digitisation ensures the long-term protection and conservation of these fragile treasures. This is a significant milestone in the development of the Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library, but it is just a first step on a long road.

Please join with us in this remarkable transformation of the Library. You can share your books, magazines, pamphlets, photos, music, videos etc. This will ensure they are preserved for generations to come. Each item will be fully acknowledged.

To continue this work, we need your help

Your generous contribution and help will ensure that an ever-growing number of the Library's collections are conserved and digitised, and are made available to students, scholars, and readers the world over. The Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library collection is growing day by day and some rare and priceless books/magazines/manuscripts and other items have already been digitised.

We would like to thank all the contributors who have kindly provided items from their collections. This is appreciated by us now and many readers in the future.

Contact Details

For further information - please contact

Email: NamdhariElibrary@gmail.com

kirpal singh chana

“ਤੇਰੇ ਕਣਕ ਕਣਕ ਗੁਣ ਕਹਿਕਹਿ ਗਾਵ ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ ॥
ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਬਰਨ ਨ ਸਕਤਿ ਤੂੰ ਠਾਕੁਰ ਉਚ ਭਗਵਾਨ ॥”

“ਗੋਬ-ਨਿਵਾਜ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਤਮਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਉਪਕਾਰ, ਜੇਕਰ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਵਰਨ
ਕਰਨ : ਜੇਕਰ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਕਲਮ ਦਾ ਰੁਪੜਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਉਪਕਾਰ ਸਾਹਿਬ
ਜਾਨ ਦਿੱਤੇ ਉਹ ਪੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਗਰ ਦੇ ਚੈਦ ਮਾਤਰ ਹੀ ਲੈਕੇ ਕੁਝ
ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ, ਕੁਝ ਅੱਖੀਂ ਭਿੰਨ ਤੇ ਕੁਝ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਤੇ ਜਾਨੇ ਦੇਣ ਤੇ ਉਪਕਾਰ ਲਿਖਣ
ਸਹੀ ਇਕਲਮ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਅਨਾਨ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਦੇ ਵਰਨ ਕੀਤਾ
ਵਿਚ ਇਹੀ ਚੋਲੀ ਕਰਾਹਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ, ਕਣਕ ਤੇ ਹੀ ਮੈਂ ਲੈ ਲਿਆਵਾਂ ॥”

ਅਖਰੇ ਜਨਮ ਸੰਬੰਧ ਬਾਰੇ

“ਮੇਰੇ ਪੁਰਖ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬਰਨ ਸੁਨਾਏ ਕਿ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ : ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਮੱਕੀ ਜਿਲ੍ਹਾ
ਸੇਖ ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੈ ਪਰ ਗੁੜੀ (ਮਿੱਠਤਾ) ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸੰਤ ਅਨਮਸਿੰਘ ਬੁਧੀਰਾਜ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚੱਲੇ ਗਏ
ਜਾ ਰਹੇ ॥ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ (ਸੁਧਾ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਨਦੇਵ) ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕੀਬਨ ਦੇ ਸਾਜ ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਰੀਰਕ
ਕੇ ਕੁਝ ਵਿਲੇਗੀਏ ਸਨ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸਦਾ ਹੋਇਆ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਤਮਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਰਨ ਨਹੀਂ
ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ ਨਿਵਾਸੀ ਮਾਨਸ ਗੋਤੀ ਨੂੰ ਏਹ ਕਹਾ ਸਹੀਰ ਕਰਕੇ ਜਿੱਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ
ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਏਹ ਠੀਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਰਨ ਕੀਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਕੇ
ਜੇ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਮੇਰੀ ਸੱਲ ਮੰਨ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਕੁਝ ਘਰ ਇਕ ਲੜਕਾ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗਾ
ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਲੜਕਾ ਵੀ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ ॥” ਪਰ ਏਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜੇਕਰ
ਕੇਹੜਾ ਹੈ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਵਿਖੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਮੇਰੀਆਂ ਕਿੱਥੀ
ਹੋਈ ॥ ਇਨ੍ਹੇ ਉਠਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਬਰਨ ਕਰਨ ਤੇ ਮੇਰੇ ਗੋਤ ਵਿਖੇ ਇਸਦਾ ਵਰਨ ਕਰਨ ਦੇਣ ॥ ਏਨਾ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਿੰਘ ਨਰਾਇਣ ਫਿਲੌਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੱਤਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਪਨੇ ਪਿੰਡ ਧਾਨ ਕਰਵੇਨੇ ਹਨ ਸਾਧਾਂ
ਮੇਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਰਨ ਦੇਣਾ ਤੇ ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ (ਮੈਂ ਤੇ ਅਨਮਸਿੰਘ ਤੇ ਈਸਰ ਸਿੰਘ) ਕੁਝ
ਵਰਨ ਦੇਣੇ ਤੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਵੇ ॥ ਸਾਸਨੇ : ਸਿਫ਼ ਇਕ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਅਨਮਸਿੰਘ ਤੇ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਇਕੋ ਠੀਕਾ ਚੰਕੌਰ ਵਿਚ ਸੈਨਾ ॥ ਇਥੇ ਸੈਤਰਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਨ ਪਾਏ ਤੇ ਕੁਝ ਪੁਛਕੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਥੇ ਸਨ ॥ ਮੈਂ ਉਸ
ਵੇਲੇ ਫਿਲੌਰੀ ਜਾਨ ਸਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਨਾਮਤਿਆਰ ਹੋ ਪਏ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪੁੱਤੀ ਚੋਲੀ ਕੀਤੀ ਕਿ “ਤੂੰ ਮੈਂ ਫਿਲੌਰੀ ਚੱਲੇ
ਤੇ ਉਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਤਮਸਿੰਘ ਜੀ ਸੱਦ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਬਰਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਤੇ ਏਹ ਵੀ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ॥” ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਦੇਵੇ ਪਰਚਰ ਫਿਲੌਰੀ ਪੁੱਤਰ ਗਏ ਤੇ
ਉਥੇ ਸੰਤ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਖੰਡ ੨੪ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪਰਚਰ ਕਰੀ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਰਨ ਦੇਣ ॥
ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਜਲ ਪਾਨੀ ਛਕਕੇ ਬਾਦ ਚੰਗੜੀ (ਕਾਖੀ) ਹੋਤ ਸੰਤ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਚੰਨੇ ਧੀਰ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਬਰਨ
ਕਿਰਪਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਛਿਆ, ਏਥੇ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੀ ਵਾਲਾ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਲੈਕੇ ਆਇਆ ॥ ਪਿਤਾ
ਜੀ ਨੇ ਸੀਸ ਫਿਲੌਰੀਆਂ ਚੋਲੀ ਕੀਤੀ ਕੋਈ ਹੁਕਮ? ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਮਰੀਤ : ਤੇ ਪਿਤਾ ਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਸਿੰਘ

ਪਾਸੇ (ਨਾਮ ਯਾਦਨੀ) ਗੁਰਦੀਰੇ ਬੈਠੀ ਸੀ ਤੇ ਅਜੇ ਵਹੀ ਤੇ ਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਭੇਗਪਤਿ
 ਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਸੇ ਮੈਂ ਸੇ ਇਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੁਝਾਈ ਦੇ
 (ਨਾਮ ਯਾਦਨੀ) ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਆਉਂਦੇ 'ਹਨ' ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
 ਜਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਨਾਵਾਂ ਜੀ ਦੇ ਨੀਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਜਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਦੇਵੇਂ
 ਗਾ ॥ ਗ੍ਰੀਵ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਮੀ ਕੁਝ
 ਸੀਤ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਸੀ ਜੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਜੀ
 "ਫਰੀਦ" ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਬਨ ਕੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਗੁਰਦੀਰੇ ਦੀ ਅਪਾਰ ਬਸਤਰ
 ਦੁਆਰਾ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਵੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਵਿਖੇ ॥ ੨ ॥ ਅਕਤੂਬਰ ਸੰਨ ੧੯੧੧ ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਅੰਧਿਤ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਵੇਲੇ
 ਦੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਇਸੇ ਮੈਂ ਦੇਵ ਸਾਗ ਬਚਨ ਤੇ ਜਾਮਨੀ ਤਰੀਖ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛ ਕੇ ਲਿਆ ॥ ੩ ॥

ਲੇਖਕ: ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਘ ਮਨਦੀਰ

“ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਕੀਰਤਨ”

ਗ੍ਰੀਵ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਸੰਨ ੧੯੩੫ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਕਤੀ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ
 ਤੇ ਉਸੇ ਵਾਰ ਸੰਗਰ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਤੇ ਚਾਟ ਤੇ ਭਾਰਤ ਚਲਾਈ ਵੀਤ ਤੇ ॥ ਆਪਣੀ ਤੇ ਚਾਟ ਵੇਰੇ ਮੁਢਲਾ ਸਮਾਂ ਸਿੰਘ
 ਲਿਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਨ ੧੯੪੮ ਵਿਚ ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਪਾਖੀਰਵੀਂ ਭੀਖ ੨੧ ਨੂੰ ਮੈਤਲਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਫੇਰਨ ਸੀ ਇਸੇ ॥

ਆਪਣੀ ਅਚਰ ਮਨੁਮਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਰਖੀ ਸੇਵਕ ਗਾਉਤ ੧ (ਸੰਤ) ਸਰੀਰ ਦੇ ਪਹਿਰਨ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ੨
 ਰਿਸਾਇਨ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਪੁਰਖੀ ਸੇਵਕ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਬਸਤਰ ਵਿਖੇ ਤੇ ਚਰਮ ਕੀਤਾ ਲਿਖੀ
 ਦੇ ਸਰੀਰ ਪੁਰਖੀ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਚਾਚਾ) ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਗੀ ਕੱਥਾ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਅਯਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਰਿਖਤ ਸਿੰਘ
 ਜੀ ॥ ਇਸੇ ਮੀਤਲਰ ਪਾਏ ਅੰਧਿਤ ਵੇਲੇ ਬਸਤਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ॥ ਨਾਮ ਨੇ: ਇਸੇ ਪਹਿਲੇ ਜਿ ਮੈਂ ਪੁਰਖੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ
 ਸੀਤਲਰ ਪਾਏ ਇਸੇ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੇ ਕੇ ਸੇਵਕ ਵਿਚ ਪਗਾਏ ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਇਸੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਪਸੀਰ
 ਵੀਰ ਦਾ ਸੀਤਲਰ ਇਸੇ ਗਾ ॥ ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਮਾਏ ਪੈਰੀ ਦਾਈ ਮਾਏ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਗਤਾ ਚਰ ਪੰਝ
 ਪਾਏ ਸੀਤਲਰ ਤਾਂ ਮਾਪਤੀ ਗੱਲ ਸੀ ਫੇਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲਿਖਾ ਲਿਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਰੀ ਤੇ ਵੇਰ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਏ ਸਮਾਂ
 ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਜੇ ਅੰਧਿਤ ਵੇਲੇ ਪਾਸਾ ਦੀ ਵਰ ਦਾ ਸੀਤਲਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਅੰਧਿਤ ਪੈਰੇ ਤੇ ਵੇਰ ਇਸੇ ਵਿਚ ਪੈਰੇ ਦਾ ਸੀਤਲਰ
 ਸੁਰੇ ਪਿਆ ਤੇ ਇਸੇ ਰੋਗ ਸਮਾਂ ਨੂੰ ੫ ਵੇਲੇ ਪਾਏ ॥ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵੀਰ ਦੇ ਸੀਤਲਰੀ ਕੋਥੇ ਦੇ ਮਾਨ ਦਾ ਚਉ ਸੀ ਕਿ
 ਜੀਤਲਰ ਵਿਚ ਕੇ ਮਾਮਾਂ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆਵੇ ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਨ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪੁਰਖੀ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਸ਼੍ਰੀ ਪੁਰਖੀ
 ਦੇ ਅਪਣੇ ਸੇਵਕ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਜਨਕੇ ਸਮਾਂ ਜੀ ਐਸਾ ਬਨ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਅਫਸਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ॥
 ਸਮਾਣ ਦੀ ਬਨ ਤੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਤੇ ਮਾਤਲਰ ਸੰਤ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੀਤ ਪਰਤਾਪ ਇਸ
 ਅੰਧਿਤ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਵਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ (ਸੁਧਾ) ਸੰਤ ਰਿਖਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਨਦੀਰਾ, ਸੰਤ ਜਗਤੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਸੰਤ ਦੁਭਾ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਦੇ ਰਿਖਾ ॥ ਨਾਲ ਤੇ ਵੇਰ ਦਾ ਸਾਖ ਸੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਨਦੀਰਾ (ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ)
 ਨੇ ਲਿਖਾ ਚਾਈ ਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਚੰਬੀਆਂ ਜਗਾਏ ਪੰਝੀ ਕੱਥੇ ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਵਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ
 ਨਾਲ ਨੇ ਜੇਗੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸਾਖ ਦੇਵੇ ਚਾਣ ਦੇ ਨਾਮ: ਸੰਤ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਮਾਤਲਰ, ਸੰਤ ਰਿਖਤ ਸਿੰਘ ਮਨਦੀਰਾ,
 ਮਾਤਲਰ ਸਿੰਘ ਮੇਰੀ ਸੁਧਾ ਚਰਮ ਸਿੰਘ ਪੈਰੇ ॥ ਆਦਿ ॥ ਹੋਈ ਸਰੀਰ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਵਾਰ ਪਗਾਏ ਕਿ ਚਾਈ

ਕੀਰਕਰੇ ॥ ਜੇ ਕੇਰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਬਾਰ ਵਿਚ ਸੁਧਾ ਜੀ ਜਗਤੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਰੇ ਦੜਾ, ਗੁਰਚਖ ਸਿੰਘ
 'ਰੰਸ' ਤੇ ਇਹ ਸਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਆਇਕਾਇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿਲੇ ਇਸ ਸੁਧਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪਸਿਆ
 ਤਾਂ ਵੈਰਾ ਵਿਚ ਆਕੇ ਇਸ ਖਾਣਾ ਭਾਗੀ ਧੀਚ ਨਿਹਤ ਜੀ ਨੇ 'ਅਪਨੀ ਹਸਨ' ਦਰਗਾਹੀਤਨ ਦੀ ਪਰਸੋਗਾ ਕੀਤੀ
 (ਨੋ: ਉਸ ਦਿਨ ਕੁਝ ਮਿਟੇ ਨਈ ਮੈਨੂੰ ਹਾਥੀ ਨੀਅਤ ਵਾਜਾ ਵਜਾਉਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ) ਸ੍ਰੀ ਜਦ ਸੁਧਾ ਜੀ ਵਾਜਾ ਛੱਡ ਕੇ
 ਹੋਰ ਗਏ ਸੀ ॥ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਭੀਰਤ ਚਾਰ ਦੇਸਤਾਂ ਆਏ ਹੋਏ ਚਾਕੀ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੇ (ਵੱਡੇ ਚਾਕਾ ਜੀ, ਹਥੀ ਛੱਡਾ ਤੇ ਆਖੀ
 ਫੀਲ ਮਨ ਮਾਨ ਦਿੱਤੇ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੁਭਾਨ ਸਮਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦਾ ਘਾਟ ਹੋਇਆ ॥

“ ਸੰਨ 1948 ਦੇ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮੰਖੀ ਡਿਠੇ ਹਾਲ ”

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਨ ਦੀ ਆਖਰ ਤਾਰ ਰਾਹੀਂ ਕੇਵਲ ਮੱਧਾ ਦਿਨ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸੇ
 ਵੇਲੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਧਰਮ ਸਾਧੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਡੀਉਟੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
 ਦੇ ਚੈਕੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਹੀ ਤੇ ਉਸੇ ਰਾਤ ਤਹਥਾਣ ਨੂੰ ਲਾਕੇ ਦਰਮਾਸਾਪੇ ਦੀ ਸਹਾਈ
 ਤੇ ਫੈਲ ਕਈ ਤੇ ਸ਼ੀਚ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਰਿਸ਼ਾਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਏਹ ਵੀ ਬਿਆਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਮ
 ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਲਈ ਦਰਮਾਸਾਪ ਦੀ ਜਗਾ ਛੋਟੀ ਤੇ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਸਰੋਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪਾਉਨ ਲਗ ਬੈਠਨ ਦੀ ਤਰਫੀ ਹੋਈ ਸੀ
 ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਕੁਝ ਪਈ ਫਰਮ B. GRIMM & Co ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਤੇ ਕੇਵਲ ਆਖੀ ਜਗਾ ਮੰਝਾ ਆਖਲ ਸਦੀ
 ਬਨੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਸਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਵੇਰੇ ਆਖੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਇਹ ਜਗਾ ਸਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਲਈ ਪਾਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
 ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ 'ਜੀਓ ਆਖਿਆ' ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਹਿਤ ਲਿਖਨ ਦੀ ਸੇਵਾ (ਦਾਗ) ਇਕਾਇ ਸਿੰਘ ਪਾਨਚੇਟਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ॥
 (ਖਾਸ ਕਰ:- ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ, ਮਾਸਾਂ ਰਿਸ਼ਾਉਣ ਦਾ ਤੇ ਲਿਖਨ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸਭ ਸੇਵਾ ਗੁਰਚਖ ਸਿੰਘ
 'ਪ੍ਰੀਤਮ' ਜੀ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ ਤੇ ਯਮੇਸ਼ ਆਖਿਆ ਨੂੰ ਆਗਾਂ ਸਿਮਾਉਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਨਾਲ ਖੇਡਾਂ ਵੀ ਦੇਣੇ ਸਨ)
 ਸਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨ:- ਸਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਕੇਂਦਰ ਸੂਰ ਹੋਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਸਮਾਂ ਕਰਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ
 ਕਰਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੀਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਪਾਏ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥ ਆਖੀ ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਾਕਾ
 ਜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਸੀ ਜਿ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਪਨੀ ਡਿਜੀ ਡਾਇਰੀ ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਉਹ
 ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਜਿ ਡਾਇਰੀ ਜਿਥੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ? ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਆਦਰਸ਼ੀ ਤੇ ਚੈਕੇ (ਸਿੰਘਾ) ਵਿਖੇ ਇਕ
 ਘੰਟਾ ਤਿਨੇ ਮ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸ਼ੀਚ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ॥ ਜੰਗ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ
 ਕੁਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹੋਏ ਆਏ ਪੀਨ ਲਗ ਪਏ ਸਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਉਤਪਾਦ ਨੇ ਮਾਫੀ
 ਮੰਗੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਰਕੇ ਕੇਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ॥ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਮ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਤਿਨੇ ਮ ਵੇਲੇ
 ਕੁਝ ਮੰਝੀ ਮੰਝੀ ਕੁੰਦਾ-ਘਾਂਟੀ ਸੂਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸੇਵਾ ਦਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਫੇਰ ਚਾਹ ਨੈਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਸਨ
 ਉਪਰ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀ ਪਰ ਸ਼ੀਚ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਇਹਾਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕੁਝ ਰਿਹਾਦਰ ਹੀ ਇਹ ਦੁੱਲ ਘਾਂਟੀ
 ਵੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਿਆ? ਸਭ ਸੰਗਤ ਦੇ ਛੱਡੇ ਰਾਝਾਂ ਤੇ ਟਕੀਆਂ ਰਿਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਸ਼ੀਚ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ
 ਦਾ ਆਸਨ ਸੁੱਜਾ ਸੀ ॥ ਇਹ ਜਿਕਰ ਕਰਨ ਵੀ ਬੜੀ ਮਾਯਤਾ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਹਿੱਸ (ਸਮਝਾਏ ਨਹੀਂ ਆ ਗਿਆ) ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ
 ਵੇਲੇ ਸਿਧੇ ਸੇਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਭੁਲ ਗਿਆ ॥ ਠੇਕੇ ਗਾਇ ਸ੍ਰੀ ਸੰਘ ਸਾਧਿਕਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ
 ਨਾਮੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਦਿਸੇ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਦੜੇ ਕੀਤਾ ਗਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਬੰਨਨ ਲਈ
 ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਹੁਲਾਸੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕਰਿਆਂ ਹੀ ਲਭਾ

ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੈ ਉਪਰ ਇਸ ਨਾਇਆਂ ਤੋਂ ਚੀਕੇ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਤੇਰ੍ਹੇ ਮੇਰ੍ਹੇ ੨-੩-੧੯੫੪ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਛੇ (ਛੱਠਾ) ਸ਼ਾਈ ਸੇਠਾਂ ਦੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਖੇ ਜਾ ਕੀਤੇ। ਅਨਯਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਨਾਪਨੇ ਲਾਲ ਸੀਤ ਦਿਸ਼ਾਸਿੰਘ ਮਨਰੇਦਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਲਗਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬਾ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਾਜ਼ ਰਹੇ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੰਗਲੇ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਆਸਨ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਸਾਰੀਰ ਰਾਸ ਸਾਧਿਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਵਜੋਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੇਠ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੇਠ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੀਤ ਦਿਸ਼ਾਸਿੰਘ ਨਰਾਇਣ, ਸੀਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਵੱਢਾ ਸੇਠ) ਤੇ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਸਾਰੀਰ ਸਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬ. ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੈਦਰਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਉਥੇ ਰਾਸ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦਿਸ਼ਾਗ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ: 'ਜਿ-ਏਹ ਕੈਦਰੈ?' ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਏਹ ਮੇਰੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤੁਹਾ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਬ. ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ 'ਚਾਚਲੀਤ' ਕੇਹੜਾ ਸੀਤ ਵਿਚ ਵਾਜਾ (ਹਰਮੋਨੀ ਮਸ) ਵਜਾਵਾ ਸੀ ਉਹ ਕੈਦਰ ਸੀ? ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਕਿਹਾ ਲਾਜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਏਸ ਦਾ ਨਾਮ ਇਕ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਬ. ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਏਹ ਹੱਸਕੇ ਚਾਚਲੀਤ 'ਕਰੀਦਨੀ ਸਾਜ਼ (ਦਿਲ ਰੁਬਾ) ਵੀ ਤੇ ਦੋਲਕ ਵੀ ਵਜਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤੁਹੀ ਕੈਦਰ ਵਜਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਾਜਾ ਵਜਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ' ਸੀ ਇਸ ਪਰਕਾਰ 'ਬਿਰ' ਤੁਸੀਂ ਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਵੱਧਾਰ ਹੈ।

ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਦ ਜਦ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਰੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਤੇ ਫੇਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੇ ਚਾਚਲੀਤ "ਅੱਜ ਨਾਮੀ ਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਪਰ ਆਏ ਹਾਂ।" ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਅਖੀਰਲਾ ਦੀਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼੍ਰੀ ਬ. ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਫੁੱਲਾ ਸ਼ਾਈ ਦੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਥੇ ਉਸ ਦਿਨ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਕੱਠੇ ਸੱਤ ਭੈਣਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ (ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ) ਹੋਏ ਤੇ ਚੀਕੇ ਵਿਚ ਏਹ ਪਹਿਲਾ ਆਵਸਥਾ ਸੀ ਤੇ ਵੇਲੇ ਇਕੋ ਵਿਆਹ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਵਧੇਰੇ ਦੁਨੀ ਸਾਰੇ ਭੈਣਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਾਫੀ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਵੇਈ ਸੁਭਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹਜ਼ੂਰੀ ਜੱਥਾ ਤੇ ਗੇਵਰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ (ਕਨੜੇ) ਨਵੀਂ ਰਵਾਜ ਹੋਏ (ਉਸ ਦਿਨ ੧ ਮਾਰਚ ੧੯੫੪ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ)।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਵੇਰੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਨਾਨਕ (ਜਨਮ ਹਜ਼ੂਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ) ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਮਾਭਾ ਜੀ, ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ, ਰਾਗੀ ਜੱਥਾ ਤੇ ਸੰਤ ਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿਤੇ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਡੈਰਾ ਸੇਠ ਭਰੋ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਰਿ ਵਿਖੇ (NATIONAL STADIUM) ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਬੰਗਲੇ ਵਿਖੇ ਸੀ ਸੇਵਕ ਦੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ਼੍ਰੀ ਬ. ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਕਦੇ ਸੰਤ ਨਾਲ ਪਰਮਾਸਾਜਾ ਤੇ ਪੈਦਲ ਹੀ ਡੇਰੇ ਵਜਾਵੇ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਪਾਸ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਜਦ ਪੈਦਲ ਵਾਪਸ ਡੇਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਅਲਬਾਰ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲੈ, ਡੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਪਦਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਾਂ ਸੁਨਾਂਗੇ" ਹਸ-ਰਸ ਦੇ ਪਰਨ ਕਰਦੇ ਡੇਰੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਭਲ ਪਾਨੀ ਛਕਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਪਨੇ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਰਾਸ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤਾਂ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ: - "ਸੀਤ-ਨਗਰ ਦੇ ਸੀਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ? ਘਰ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਏਹ ਇਸ਼ਤਾਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਤੁਹਾਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਾਓ ਸੀ ਤੁਹਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁਭਾਵ ਬੰਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ?"

ਨਾਂ ਉਸਦੇਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੇਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ॥
 ਵੇਹ ਸਭ ਤੁਹਾਡੀ ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਚਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਸਨ ਤਾਂ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਰ-
 ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ:- 'ਤੂੰ ਅਖਬਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੈਂ, ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚਨਾਂ ਸੁਣਾ-
 ਜਿ 'ਕੋਰੀਆ ਦੀ ਝੰਗਟਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ਹੈ?' ॥ ਤਾਂ ਉਸਦੇਲੇ ਸੰਤਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਝੁੜਾਉਣਾ
 ਬਦੀ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਨਾ ਜਿਤਾਉ, ਪਾਸ ਚੋਠੇ ਸੰਤ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਮਸਤਾਨ' ਨੇ ਵੀ ਸੰਤਾਂ
 ਪ੍ਰਤੀ ਚੋਟੀ ਕੀਤੀ ਨਿੰ ਸੰਤ ਜੀ, ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਹ ਸਾਰਾ ਵਰਤਾਤ ਦੱਸੇ "ਉਸਦੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਵੇਤੋਂ ਸਰੀਰ
 ਹੋਈ ਚੋਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥ ਤਾਂ ਸੰਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ:- 'ਮੀਰ ਵੇਲੇ ੨-੩ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ
 ਵੇਤੋਂ ਸਿਖ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਗੁੰਝ ਅਸਥਾਨ
 ਤੇ ਇਕ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉੱਥੇ ਝੰਗਟਾ ਪਾਈ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਚਾਮਤਕ ਪਾਉਂਦੇ, ਕੇ ਵੇਹ ਉੱਥੇ
 ਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਛੋੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਰਥਿਯਾਂ ਦੇ ਵਾਈ ਇੰਨੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੈ ਜਿੰਨੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਜੀ-
 ਅਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ॥ ਇਹ ਕੀਤਰ ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਨਾਯਾ ਜੀ ਕਿਉਂਕਿ
 ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਯਹ ਵੇਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੇ ਭਜਨ ਵਿੱਚ
 ਲਿਵਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ॥ (ਖਾਸ ਨੋਟ:- ਵੇਨਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸੇਠ ਤਰਨੈਕ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਜੀ ਨੇ ਸੰਨ 1951-
 ਦੇ ਚੌਲੇ ਛੇ ਬਾਦ ਸੰਤ-ਨਾਥ ਵਿਖੇ ਜਾ ਕੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਕਹਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥) " ੨: ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਮਦਨ ਭਾਏ ਵਲ;
 ਪਿੰਡ ਦੇ ਗਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ 24-2-1976 ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨ
 ਤੇ ਮੁਕੇ ਸੁਨਾਯਾ ਤੇ ਕਹਿਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਨੈਰ ਕਰ ਲਵੋ ਮਤਾਂ ਫੇਰ ਭੁੱਖ ਨਾ ਜਾਵਾਂ ॥ ਸੰਨ 1934 ਵਿੱਚ ਜਦ ਸ਼੍ਰੀ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੇਵ ਦਸਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਪਿਸ਼ਾ ਜੀ ਦੀ ਮਾਰਜ ਕਰਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਪਰਚਰਨ ਪਾਲ ਆਏ
 ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸੁਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਾਯਾ ਤਾਂ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਰ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ 'ਜਿ-
 ਤੁਹਾਡੇ ਪਰ ਝੋੜੀ ਸੀ ਤੁਸਾਂ ਇੱਥੇ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਾਯਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਜੀ ਕਹਿਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਾਰ ਹੈ ਆਪ
 ਕਿਸਾ ਕੜੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ:- 'ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਲੀ ਕਰਨਗੇ' ॥ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਠੀਕ
 ਰਾਜੀ ਚਾਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ॥ ਤੇ ਇਕ ਬਚਨ ਹੋਰ ਆਪਣੇ ਪਰਚਰਨ ਨਾਲ ਬੀਤਿਆ ਸੰਨ 1955 ਦਾ ਸੁਨਾਯਾ ਤੇ ਇਸ
 ਪਰਕਾਰ ਹੈ:- "ਬ: ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਡਿਠਾ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ :-
 ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਮਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਿਆਰ ਰਿਹਾ
 ਹੈ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਰ ਜੀ ਇਕ ਵੇਰ ਅਧਿਕ ਸਾਡੀ ਗੱਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਗੋਰੇ ਪਾਇਰ ਕਰਨ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰ
 ਵਿੱਚ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਜਿਉਸ ਮਾਈ (ਭਾਵ: ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ) ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਨਾ ਹੈ ॥ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਮਾਰਸਨ ਮੈਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ
 "ਝੂਟ ਪਟ ਭਿੰਮਾਰੀ ਕਰ' ਤੇ ਅਰਜ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਮੈਂ ਨੂੰ ਕਰਵਾ ॥ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਰ ਜੀ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ:-
 'ਜਿਉਂ ਮਾਈ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਮਾਤਾ ਜੀ ਹੱਥ ਝੜਕੇ ਚੋਟੀ ਕੀਤੀ' ਦੀ ਮਾਰ ਹਾਂ, ਤੇ ਲੱਭ ਲੈ 'ਬੜੀ ਭਲੀ ਕਰ ਹੈ' ਤਾਂ ਕਹਿਨ ਲੱਗੇ:

'ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ'। ਫੇਰ ਜਦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਨ 1955 ਵਿਚ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ
 ਲੱਤ ਨੂੰ ਲਿਆਣ ਤਕਲੀਫ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਿਸ਼ਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ
 ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਗੰਭੀਰ ਹੋਵੇ ਲੱਤ ਹੀ ਕਟਨੀ ਪਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਨਾਮਯਾਰੀ
 ਜੋਲ ਸੈਰ ਇਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਗੰਗੋਵਾਲਾ ਵੀ ਬੀਮਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀਚ-ਨਿਵਰਤੀ ਉਸਦੇ
 ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰਕ ਨੂੰ ਪਰਵਾਹ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਦੇਣ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਸਿਮੇ ਨੇ
 ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਭਾਵੇਂ ਵਧ ਦੀ ਮਾਈ ਦੀ ਇਸੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਨ ਲਈ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀਚ-ਨਿਵਰਤੀ
 ਮਾਪਾ ਹੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਏ। ਜਾਨਤ ਵੇਖਕੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ
 'ਜੇ ਲੱਤ ਨੂੰ ਕਈ ਤਕਲੀਫ ਹੋ ਤੇ ਕੱਢੇ ਹੀ ਆਈ ਨੇਕੋ'। ਡਾਕਟਰ ਮਾਪਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਲੱਤ ਵੱਢਨੀ ਹੈ' ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
 ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੋਕੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਚਰਚ ਕੀਤਾ 'ਮਾਈ, ਐਵੇਂ ਫਿਕਰ ਨ ਕਰ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਜੇ ਦੇ ਭਰਤ ਹੈਂ'। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ
 ਕਹਿਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਫਸੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਉਸ ਦੀ ਲੱਤ ਨਹੀਂ ਵੱਢ ਸਕਦੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਗਲਤ
 ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਗਈ ਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਲੱਤ ਵੱਢਨ ਦੀ ਪੁਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਇਸ ਲਈ (ਸਾਈਨ) ਦਸਤਖਤ ਵੀ
 ਕਰਵਾ ਲਏ ਪ੍ਰੰਤੂ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਮੇਰਤ ਕਾਇਮ ਸੀ ਕਿ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਅਟੱਕ ਹੈ'। ਡਾਕਟਰ
 ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਧੇਸ਼ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੁਰੀ ਤਿਆਰੀ ਸੀ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰ ਇਜਾਕੇ ਉਥੇ ਸਿਮੇ ਲਿੰ:
 ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲੋਂ ਵੇਖੀਏ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ
 ਲੱਤ ਵੱਢਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੋਹਾਮੀ ਲੱਤ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਪਾੜਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਗੰਦ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਉਤੇ ਪਲਸਟਰ ਕਰ
 ਦਿਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਕਾਫੀ ਨਰਮ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦ ਪੋਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਡਾਕਟਰਾਂ
 ਨੇ ਪਲਸਟਰ ਖੋਲਿਆ ਤੇ ਕੀ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਪਲਸਟਰ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਦੋ ਪੰਛੇ ਲੰਮੀਆਂ ਸੁੰਝੀਆਂ ਕਾਫੀ ਤਾੜਾਦ ਖਿੱਚ ਨਿਕਲੀਆਂ।
 ਤੇ ਮੈਂ ਡਰ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਮਾਘੀਰ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਰੀਬ ਵਿਚਕੀੜੇ ਖੈ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਹਨ ਨਹੀਂ
 ਚਰ ਸਕਦੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ 'ਤੁਮੀ' ਬੜੇ ਖੁਸ਼ਨਦੀਬ ਹੋ, ਤੇ ਏਹ ਸੁੰਝੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈਆਂ' ਹਨ ਤੇ ਇਹ
 ਇਤਨੀ ਤਾੜਾਦ ਵਿਚ, 'ਏਹ ਸੁੰਝੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਏਸੇ ਰੰਗ' ਵਾਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਕ ਨੂੰ ਪੀਂਦੀਆਂ ਤੇ ਕੀੜੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ,
 ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਏਹ ਕਿਥੋਂ ਏਨੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਨੂੰ ਤੇ
 ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਭਾਵੀਨ ਨੂੰ 'ਏਨ, ਏਨ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ'। ਮੈਂ ਕੁਝ ਰਿਹਾ ਚਾਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੋ ਕੇ ਦੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਗਈ
 ਦੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਰਪਾਤ ਜਾਂਕੇ ਸਿਹਾ:- 'ਵੇਖ ਲੈ ਮੇਰਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਮਾਈ:-' ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਜੇ ਦੇ ਭਰਤ ਹੈ।
 ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਚਰਨ ਨਿਰਜੇਆ ਹੋਇਆ ਸੱਤ ਹੋਇਆ ਹੈ'। " ਸੰਨ 1955 ਤੋਂ 1956 ਦੇ ਇਕ ਦੋਹੇ ਦਾ ਚਰਨ,
 ਤੇ ਇਸ ਪੱਛਾਹ ਹੈ:- 'ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੋਰ ਦਸਤਖਤ ਦੇਣ ਤੇ ਬਾਦ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿੱਛੇ ਰੰਗਮਈ ਲੰਪਾਡ ਰਸਿਦੀ ਸਿਹਤ
 ਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਦੇਣ ਲਈ ਪਹਾਚੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਨਾਲ ਆਏ ਸਨ ਚੰਗਾ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵੇਲੇ
 ਬੰਕੋਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵੀ ਨਾਲ ਗੰਤੀ ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ 'ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੀਸ' ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਮਨਰੇ
 (ਨੇਕ) ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਜਮਦਾ ਸੁਗਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਫੰਗਾਈ ਤੋਂ ਵਪਸ ਗੱਡੀ ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਵਰਦੇ ਕੀਰਤਨ
 ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਰੇ ਤੋਂ ਚਾਈ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਦੂਰ ਤੇ ਬੈਠੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੀ 'ਹੀਸ' ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਗੇ
 'ਜ਼ਰੂ' ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਸੀਮ ਦੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦੇ ਤੇ 'ਆ ਗਈ' ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਵੀ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਸਭ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤਾਂ
 ਗੁਰਬਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ 'ਹੀਸ' ਨੇ ਪਰਮਾਣ ਦਸਮ ਖੈਲ ਦੇ ਦਿਤਾ 'ਨਰ-ਪਈ ਪਾਠ ਸਿੱਧ ਬਪੋਰ ਮਨ ਲੈ ਗਿਓ'। ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ
 ਜੀ ਨੇ ਹੀਸ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਗਲਤ ਤੁਰ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਤੁਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:- ਚੁਟ ਪਈ ਪਾਇਕੇ ਬਪੋਰ ਮਨ ਲੈ ਸਿੰ

ਸੇ ਇਸਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਹੀ ਚੁਕਾ ਹੋਈ ਕਿ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਸਭ ਹੁਕਮ ਸਨ .
 ਉਠਕੇ ਪਾਸ ਆਕੇ ਕਹਿਨ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਉਸ ਜੀ ਦੀ ਤਰੀਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨੀ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਚਰਿਤ ਨਾਹੀ ਰਹੀ ਤੇ
 ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯਹੁਤ ਸਾਕੇ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ੀਰ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਵੀ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਘਟ ਬਲ
 ਰੀਠਾ ਕਿ ਸਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਤੁਰਾ ਚੰਦੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸੁਨਕੇ ਨਾਜ ਹੀ ਬਲ ਕੀਤਾ ਜਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਉਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥ ਤਾਂ
 ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਪਰਵਾਨਾ ਕਰਿਆ ਦੋਹਰੀ ਕੀਤੀ, "ਕਿ ਇਹ ਪਈ ਪੱਗ ਉਹ ਸਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੁਖਾਯਾ
 'ਤੇ ਸਿਸੇ ਨੇ ਫਿਸਲਾਈ ਪੱਗ ਚੰਦੀ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਵਿਆਹਿਆਂ ਗੇ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਪ ਵੀਨੁ ਕੇ ਵਿਆਹਾਂਗੇ ॥' ਸੇ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਾਟ ਮੈਨੂੰ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਸਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਡੇਰੇ ਵਿਖੇ (ਸੀ ਫੱਝਾ ਚੀਗਲੇ) ਮਿਲਿਆ ॥ ਯਹੁਤ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚਿਹਰਾ ਮੈਨੂੰ
 ਭਰਮ ਕੀਤਾ ॥ 'ਘਾਹੁ ਹੇਠਾਂ ਜਾਂ ਕੇਵਲ, 'ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਇਆ ਹੈ' ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆਕੇ ਦੋਹਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿ 'ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਰਿਹਾ' ਤਾਂ
 'ਫੇਰ ਏ ਘਾਹੁ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, 'ਤੂੰ ਜਾਹ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਨੇ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਸੱਟ ਕੇ ਲਿਆ' ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆਕੇ ਫਿਰ ਦੋਹਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿ
 'ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ ॥' ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਭਰਮਾਇਆ ਕਿ 'ਅੱਜ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਲਟ ਪਈ ਪੱਗ' ਚੀਨੁ ਕੇ
 ਵਖਾਈ ਸੀ ॥ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰ ਦੋਹਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿ 'ਸ਼ੀਰ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਪੱਗ ਦਾ ਦਸਤਾਰ ਕਰਾ ਦਿਤ' ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਸ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤੇ
 'ਏਹ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ॥' ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਕੇ ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਾ
 ਸਕਦੇ ॥ ਸੰਨ 1951 ਦੀ ਬਸੰਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦੀ ਪਰਵਾਨੀ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਕਰਕੇ ਆਮ ਪਰਵਾਨਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਈ ਸੀ
 ਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸੀ ਹੁਕਮ ਜੀਓ ਆਪਨੇ ਸੇਵਕ, ਰਾਜੀਕੰਠ ਤੇ ਸੰਤੋਖਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਚੱਕਰਵਰਤੀ' ਸੰਤ ਬਸੰਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਪਹਿਚਾਣੀ
 'ਦਸਤਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਨਿਯਮ ਲਗਾ ਕੀਤੀ' ॥ ਘਟੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਗਠਾ ਮਾਨੁਗਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬੰਦਿਕ ਵਿਖੇ ਦਸਤਾਰ ਦੇਣ ਤੇ
 ਘਾਟ 'ਚੰਗਮਈ, ਵੀ ਪਾਠ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨਾ ਕਰਕੇ ਇਕ (CHARTERED) ਚਰਚਤ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਾ
 'ਦੀਆਈ ਪੁਰੇ, ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਜਾਨ ਦਾ ਸਭਾਗ ਪਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਦਾ ਫੇਰਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਤ
 'ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਰੂਣਾ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਸੀ ਅਤੇ ਬੰਦਿਕ ਤੋਂ ਨਾਲ ਆਏ ਹੋਏ ਕਾਫੀ ਸ਼ੀਰ' ਦਾ ਤੇਰਾ ਵੀ ਵੱਡੀ ਜਗਾ ਹੋਣ ਤੇ ਉਥੇ ਜੀ ਦੀ
 ਇਕ ਦਿਨ 'ਰਾਤ ਦੇ ਗਮੇ' ਘਰ ਗਿਆ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਉਸ' ਨੇ ਇਕ ਗੀਤ ਦੀ ਧੁਨ ਪੜ੍ਹੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਘਰਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤਾਂ
 ਵਾਪਸ ਆਕੇ ਸੇਠ ਭਲੇਰ ਸਿੰਘ, ਸੇਠ ਮਠਾ ਸਿੰਘ ਨਰੂਣਾ, ਸੰਤ ਤਖਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਰੂਣਾ ਤੇ ਲੇਖਕ ਨੇ (ਆਲੇ ਉਹੀ ਧੁਨ
 'ਚੱਕਰਵਰਤੀ' ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਨਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਨਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੱਲੇ ਪਤਸਾਹ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਕ ਕੀਤੀ ਕਿ ਏਹਨਾਂ ਨੇ
 ਇਕ ਗੀਤ ਗਿਅਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਕਰੋ ॥ ਤਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਆਪ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਘਟ
 'ਏਥੇ ਸਭ ਆਜਾਣਨ (ਭਾਵਗੀਤ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ) ਤੇ ਫੇਰ ਕਿਸਨੂੰ ਸੁਣਾਂਗੇ ॥' ਸੇ ਦੁਆ ਮਨੁਸ਼ਾ ਵਾਲੇ ਇਨ ਸਵੇਰੇ ਆਗਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ
 'ਐਤ' ਘਾਟ ਡੇਰੇ ਵਿਖੇ ਜੀ ਇਹ ਗੀਤ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਹੋ ਧੁਨ ਪੜ੍ਹੀ 'ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਪਾਤਸਾਹ ਦੀ, 'ਚੀਨੀ ਜੈ ਜੈ' ਰਹੇ ਉਸ ਵੇਲੇ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ ਤੇ ਜੋ ਸਿੰਘ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਗਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹਨ ॥ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ
 'ਉਸ', ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਰੂਣਾ (ਕਥੇ ਇਕ), ਤਖਤ ਸਿੰਘ ਜਰਗਰ, ਸੇਠ ਭਲੇਰ ਸਿੰਘ ਨਰੂਣਾ, ਸੇਠ ਮਠਾ ਸਿੰਘ ਨਰੂਣਾ, ਅਤੇ
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਵੀ ਨਾਲ ਸੀ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਨੇ ਨਾਮ ਤੇ ਉਠਕੇ ਖੜੇ ਗਏ ਤਾਂ 'ਉਸ' ਜੀ ਨੇ ਗੀਤ ਦੀ ਧੁਨ ਗੁਰੂ
 ਕੀਤੀ 'ਤੇਰੀ ਸੰਗਤ ਉਤੀਸ਼ੀ ਦੇ, ਵਤਨਾਂ ਨੂੰ ਆ ਮਾਹੀ ਵੇ ॥ ਮੁੱਝ ਜਾਵੇ ਦੁਖੜਾ ਜੱਗ ਦਾ, ਨਹੀਂ ਮੁੱਖੜਾ ਦਿਖਾ ਮਾਹੀ ਵੇ ॥' ਕੋਈ ਵਜਾ
 ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੇਵਲ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਨਰੂਣਾ' ਆਪਨੀ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸੀ' (ਅੰਜਲੀ ਦੀ ਨਿਗਾਈ) ਇਕ ਸਾਜ) ਨਾਲ ਤਾਲ ਪੁਰਾਨਾ ਰਿਹਾ
 ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲੇ ਇਹ ਸੰਵਤ ਪੜ੍ਹੀ ਸੇਵਕ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਕਤਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ 'ਚੱਕਰਵਰਤੀ' ਹੀ ਸੀ ॥ ਜਦ ਏਹ ਗੀਤ ਸੁਣ ਹੋਇਆ
 ਤਾਂ ਇਸ ਮਾਣ ਤੇ ਭਾ ਗਈ, ਸਭਾਂ ਅੱਠਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪੇਰ ਚੀਨੁ ਲਿਆ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚੈਰਿਸ਼ਟ ਨਿਤ ਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ
 ਚੁਪ ਵਿਆ ਗਏ ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਜਤਨ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਨ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਅਜੇ ਪੰਛ ਮਿਟ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਿਤੀ ਹੋਏ .

ਜੇ ਇਕਸਿਖ ਨੇ ਚੁਪ ਖੋਲ੍ਹੇ ਆਵ ਸੁਨੇਹਾ ਤਿਹ ਕਿ ~~ਮੀਰ~~ ਸੰਗਤ ਤੇਰੀ ਰਹੀ ਹੈ ਆਪ ਗ੍ਰੀਚ-ਨਿਵਾਜ਼ ਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਜੈਹਿ ਚਰਨ ਪਾਕੇ ਪਵਿਤ ਕਰੇ ॥ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦਿਸਖ ਉਥੇ ਚਾਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ,
 ਭਰ ਦਸ ਕੁਮੀਟਾਂ ਦੇ ਢਾਹ ਗ੍ਰੀਚ-ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਸੁਚਾ ਦੀ ਵਲ ਸਿੰਘ ਚਾ ਚੈਹਿ ਪਵਿਤਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਅਪਣੀ ਦੇ
 ਕੋਠ ਵਿਚ ਇਕ ਦੇ ਬਾਂ ਦੇ ਮਾਝੇ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ 'ਸਨ ਤਾਂ ਕਹਿਨ ਲੱਗੇ' ਕਿ ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਵੀਰਿਯ
 ਨਹੀਂ ਰਹੀ ॥ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪਪੜੀ ਚਰਨ ਪਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਭਾਈ ਮਾਧਿਥਾਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ
 ਜੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਸੇ ਗੀਤ ਵਿਚ ਹੀ ਵੀਨ ਰਹੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਸੁਕੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੇਹ ਦਸ ਤਕੀਦਨ
 ਸਾਰ ਦਿਨ ਹੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੀ ॥ ਵੁਝੇ ਇਨ ਸਵੇਰੇ ॥ ਸਾ ਦੀ ਵਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਢਾਹ ਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਲੰਘਾਏ ਜਾਨ
 ਦਾ ਪ੍ਰਗਧਮ ਸੀ, ਹਵਾਈ ਜਗਤ ਤੇ ਨਾਫ਼ ਆਏ ਸਰੀਰਾਂ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਢਾਹ ਸਰੀਰ ਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਚੰਗਮਈ ਪਉਂਦੇ
 ਉਏ ਸਨ ਹੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਸੁਣੀ ਗੱਡੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਛਲਾ ਭੱਠਾ ਗਰਭ ਰਾਹੀਂ ਗੰਢਰਵ ਕਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ
 ਚੰਗਮਈ ਤੇ ਲੰਘਾਏ ਤੀਰ ਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਤਕੀਦਨ ਚਰਯਾ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਪੀਟੇ ਦਾ ਸਫਰ ਸੀ ॥ ਪਹਾੜੀ ਇਕ ਕਾਹਨ ਕਥੇ
 ਗੱਡੀ ਚਾਰ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਹਵਾਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਫਰ ਸੁਰੂ ਹੋਇਆਂ ਪੀਟਾ ਕੁ ਚਿਤੀਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਗ੍ਰੀਚ-ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਵਯ
 ਚੰਘਕੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸੁਰ ਵਜ਼ਾਂ ਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸੁਰ ਛੇੜ ਦੇਂਦੇ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰ ਫੇਰ ਟੀਰ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਵਲੀ ਪੜੀ
 ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਅਪਣੀ ਰਸਮਾਂ ਦਵਾਹ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ:— 'ਆਉ ਭਾਈ' ॥ ਆਉ, ਤੇ ਕੱਢ ਢਾਹ ਗੀਤ ਵੇਰ
 ਸੁਣਾਓ:— 'ਤੇਰੀ ਸੰਗਤ ਤੇਰੀ ਰਹੀ ਏ, ਵਤਨਾਂ ਨੂੰ ਆ ਮਾਰੀ ਵੇ' ॥ ਢਾਹ ਸੈਤ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਵਜਾਰੇ ਜਾਨ ਤੇ ਭਰ ਸੀਤ
 ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਜੋੜੀ ਦਾ ਪਾੜਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਗ੍ਰੀਚ-ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਫੁਰਮਾਇਆ:— 'ਜੋੜੀ ਰਹਿਣ, ਇਸਦੇ ਸਾਂ ਮਾਧਿਥ
 ਸਿੰਘ (ਨਾਏ ਇਕ) ਅਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾਸੀ ਵਜਾਇਗਾ ॥' ਗੀਤ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਹੜ ਆ ਗਿਆ,
 ਪਛੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਯਾਰ ਮਾਨ ਵਿਚ ਖੋਹ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਗੀਤ ਸੁਰੂ ਰਾਨ ਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਬਾਗਾਨ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
 ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਿਤਲੇ ਕੁ ਪਰਮਾਣਾਂ ਨਾਲ ਹਾੜੇ ਤੇ ਤਰਲੇ ਕੀਤੇ, 'ਵਤਨਾਂ ਨੂੰ ਆ ਮਾਰੀ ਵੇ, ਮੁੱਕ ਜਾਵੇ ਦੱਖਾੜਾ ਜੱਗ'
 ਦਾ, ਟੁਰੀ ਮੁਖੜਾ ਦਿਸਾ ਮਾਰੀ ਵੇ ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਜੋੜੇ ਸਰੀਰ ਵੈਰਾਗੀ ਦਸਾ ਵਿਚ ਮਸਤਾਨੇ ਉਏ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾਮ ਭਿਤਨੇ ਕਿ ਯਾਰ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹਨ:— 'ਸੀਤ ਪਰਤਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਧਾਨ, ਸੀਤ ਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
 ਨਰੂਣਾ, ਸੇਠ ਭਲੋਕ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਸੇਠ ਅਭਰ ਸਿੰਘ ਨਰੂਣਾ, ਗੁਰਚਖ ਸਿੰਘ 'ਰੈਸ', ਮਾਧਿਥ ਸਿੰਘ 'ਨਾਏ ਇਕ',
 ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਗੁਲਈ, ਸੇਠ ਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਚੰਕਰਵਤੀ (ਜੋ ਅਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਸਤਾਨੇ ਉਏ) ਇਕ ਵੇਰੀ ਐਸਾ ਸਾ
 ਵੀਆ ਜਿਸ ਜੋ ਕਈ ਸਰੀਰ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਲੈਣੀਆਂ ਲੈਣ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਸੁੱਧ ਚੁੱਧ ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਾਂ ਦੇ ਲੇਖਰ
 (ਇਕ ਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਮਨਰੀਦਾ) ਦੀ ਅਪਣੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੌਣ ਤੇ ਕੌੜ ਸਿਮ ਵੇਲੇ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋਇਆ
 ਸੀ ॥ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇਆਂ ਪੜ੍ਹੇਆਂ ਹਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਗੱਲ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਚੰਦਨ ਦੀ ਵਹਾਨ ਰਹੀ
 ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸਾਰੇ ਨਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਚੁਪ ਕਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਰੁਮਾਲਾ ਲੈਕੇ
 ॥ ਜਿਹਾਨ ਗੱਡੀ ਦੇ ਢਾਹ ਰਹੇ ਪਾਸੇ ਕਰ ਲਿਆ, ਗ੍ਰੀਚ-ਨਿਵਾਜ਼ ਜੀ ਦੇ ਨੇਰਾਂ ਤੇ ਜਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾ ਸਿਹਾ ਸੀ ਮਾਨੇ ਬਿਰਾ
 ਕੁਪ ਵਿਚ ਸਾਵਣ ਦੀਆਂ ਸੁੜੀਆਂ ਸਨ ॥ ਢਾਹੀ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸੰਗਤ ਕੀਮਾਨੇ ਤੇ ਕੀ ਭਾਈ ਸਭ ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਤਮ
 ਦੀ ਯਾਰ ਵਿਚ ਕੀਰਨੇ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ ਇਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਮੀਟਾਂ ਢਾਹ ਲੰਘਾਏ ਦਾ ਸਵੇਸਨ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ
 ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਜੈਰਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਸੁਭਾਤ ਕੀਤਾ ਪੰਤੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਨਾਲ ਆਏ ਸਭ ਸਰੀਰ ਚੁਪ ਕਰਦੇ ਹੀ ਛੇਰੇ ਪਉਂਦੇ ॥
 ਉਸ ਦਿਨ ਸਾਮ ਦਾ ਚੰਦਨ ਲੰਘਾਏ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾ ਭਨਨ ਢਾਹ ਦੀ ਵਨ ਹੋ ਜਟਕਾ ਸੀਤ ਕਸਮ ਸਿੰਘ ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਨੇਹਰ
 ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੀਤ ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ " ਐ, ਜਾ ਸਨੇਹੁੜਾ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ" ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖਾਨ ਕਤਾ ਆਭਿਰਵਨ ਹੈ ॥

ਚੰਕੜ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਵਰੇ ਦਾ ਕੀਰਤਨ: - ਸੰਨ 1948 ਦੇ ਈਰਾਹਾਹਲ ਲਿਖਣਿਆਂ ਚੰਕੜ ਦੀ ਸੰਗਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ
 ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਾਈ ਕੰਠ ਸੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿਤਰ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ
 ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਤੋਂ ਬਾਦ ਜੱਥੇਵਾਲਿਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤੇ ਭਰ ਸੰਨ 1950 ਵਿਚ ਚੰਕੜ ਵਿਖੇ ਉੱਲ੍ਹ ਮੇਲਾ
 ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੇ ਵਾਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਆਸਾ ਦੀ
 ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ੩½ ਵਾਰੇ ਸੁਰੂ ਹੋਏ ਤਕੀਬਨ ੮ ਵਾਰੇ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਚੰਕੜ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਜ਼ਾਂ
 ਲਈ ਵਰਾ ਸੁਨਹਰਾ ਪਹਿਲਾ ਸੁਰਗ ਸੀ ਕਿ ਉਸਤੋਂ ਬਾਦ ਚੰਕੜ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ
 ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੰਤ ਫੁਲਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਫੁਲੇ ਦਿਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਲ੍ਹ ਮੇਲੇ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਵਾਗੂੰ, ਸ਼੍ਰੀ ਚ. ਨਿਵਾਜ਼ੀ
 ਦੇ ਪਾਸਲ ਦੇ ਪਾਸਲੀ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਜੱਥੇ ਵਾਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੰਦ ਪਾਇਆ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਜੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਧਾਸ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਬਾਦ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਭੋਗ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਗਿਆ ਤਦ
 ਹਰ ਪੱਥਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵੇਰੀ ਵੀ ਹਵਾ ਨਾਲੇ ਮੈਤਰਾ ਦੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 4 ਵਾਰੇ ਤੇ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਹੋਂਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਸੰਤ ਤੇ ਕਦੇ ੧੬
 ਵਾਰੇ ਭੋਗ ਹੋਂਦਾ ॥ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੇ ਵਾਰੇ ਵਾਰੇ ਸਿੰਘ ਬਾਈ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇਲੇ ਬਹੁਤ ਭੁੱਖਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੇਰ ਕੀਰਤਨ
 ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਇਸਦੇ ਆਗੂ ਸੰਤ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਗਤਨ ਸਨ, ਵਜ਼ਾ ਵਜ਼ਾ ਵਾਲੇ (ਸੁਭਾ) ਸੰਤ ਚਿਕਾਣ ਸਿੰਘ, ਮਨਦੀਰਾ ਤੇ
 ਚੰਕੜ ਵਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਚਿਕਾਣ ਸਿੰਘ ਮਨਦੀਰਾ ਸਨ ਤੇ ਚਾਕੀ ਜੱਥੇ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹਨ:- ਸੰਤ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ,
 ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਸੰਤ ਅਸਤ ਸਿੰਘ ਜਗਗਲ, ਸੰਤ ਤਹਲੇਲ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਸੰਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾਚੜਾ, ਸੰਤ ਨਰਸਿੰਹ
 ਸਿੰਘ ਗੋਰਾਚੜਾ, ਪੰਡਿਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਨ, ਸੰਤ ਮਾਮਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸੀ, ਸੰਤ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ (ਭੋਪਾਲ), ਸੰਤ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ
 ਜੀ 'ਪਿੰਗ', ਸੰਤ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀਟੰਡ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਬਾਈ ਸਿੰਘ
 ਮਨਦੀਰਾ (ਨੇਲਰ), ਸਾਇਰ ਕੋਈ ਸੰਗਤ ਵੀ ਨਾਮ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਂਦਾ ਸੀ ਭਾਈ ਨਵੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਬਾਰਕ ਹਾਂ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ
 ਵਿਚ ਬਾਰੇ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ "ਵਾਰੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਇੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇ
 ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰਾਕਤ ਵਰ ਸੀਦਿਆਂ ਦਾ ਭੇਡ ਹੈ" ਇਹ ਬਾਲ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਂਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਗੀਤ ਲਿਖਤ, ਜੀ ਆਪ ਮਸਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਰ ਲਭਿਨ ਲਈ
 ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਵਾਰੇ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਅਨੰਦ ਹੋਂਦਾ ਤੇ ਮਸਲਾ ਜੀ ਵਜ਼ਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਕਦੇ ਤੇ ਬੈਠੇ ਕਦੇ
 ਪਾਇ ਵੀ ਲਾਂਦੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵੇਰਾ ਹੋਂਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਵੀ ਬਠ ਕਾਂਦਾ ਤੇ ਸੁਰਗ ਦੀ
 ਦਿੱਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪੁਸ਼ਟ ਹੋਂਦਾ ਤੇ ਗੀਤ ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਗਾਏ ਤੇ ਰੰਗੀ ਦੀ ਬਰਾ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰਦੇ ਤੇ ਏਹੀ ਜੱਥੇਵਾਲੇ
 'ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਮੇਰੀ ਤੋਂ ਦਾ ਸੁਬਰ ਉਰਾਰਾ ਕਰਦੇ ਤੇ 'ਮੇਰੀ' ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ 'ਬਾਈ' ਦੇ ਬਾਰਾ ਮਾਂ
 ਦਾ ਪਰਮਾਣ ਵੇਦੇ ਤਾਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਰਸ ਪਾ ਜਾਂਦਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਗਾਣਾ ਛੁੱਟੇ ਵੇਦੇ ਤੇ ਵੈਰਾਗੀ ਦਸਾ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ
 ਰਸਮ ਤੋਂ ਪਰਮਾਣ ਵੇਦੇ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਨਾ ਕਲਮ ਦੀ ਤਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਤਾ ਪੈਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬਚਨ
 ਕਰਨਾ "ਅੰਤ ਤੇ ਸੰਤ ਦੀ ਬਰ ਦਾ ਪਾਠ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿ" ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਇਹ ਸੁਬਰ ਕੀਰਤਨ
 ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੇ ॥ "ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਚੰਕੜ ਵਿਖੇ ਮਾਖਤੀ ਕੀਰਤਨ" ਇਸ ਦਿਨ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਵਰਨਣ ਇਸ
 ਲੇਖਕ ਰਿੰਗਾਂ ਤੇ ਸਰ ਕੁਝ ਦੱਸ ਕੇ ਦੋ ਸਾਨੂੰ ਪਾਇਆ ਦਾ ਜਾਸ ਪਾਕੇ ਰੁਲਾ ਦਿਤਾ ॥ ਏਹ ਪੱਥਰ ਦਾ ਸਫੇਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ
 ਸੇਰ ਦਿਸਾਇਆ ਸਿੰਘ, ਸੇਰ ਵਜ਼ਾ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਨਰੁਲ ਦੀ ਵਜ਼ਾ (ਗੁਰੂ ਵੀ) ਰਾਛੀ ਗੋਰੇ ਤੇ ਹੋਇਆ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪਰਵਾਜ਼ਾ ਕੀਰਤਨੀ ਤਾਂ ਉਸ
 ਵੇਲੇ ਗੀਤ ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵੀ ਕੁਝ ਕਪੜੇ ਸੀ ਭਰਵੀਂ ਹੋਂਦਾ ॥ ਪਾਤੀ ਰਸਮ ਤੋਂ ਏਹ ਸੁਬਰ ਉਰਾਰਾ ਕੀਤਾ: "ਨਦੀਆਂ ਵਾਹ
 ਵੇਰੇ ਲਿਆ ਮੇਲਾ ਸੰਤ ਗੋਰਾ" ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਸੇ ਨੂੰ ਪਰਮਾਣ ਆਈ ਕਿ ਏਹ ਕੀਰਤਨੀ ਪਾਤੀ ਗਈ ਹੈ? ਏਹ ਲਿੱਤ ਵਿਚ ਪਾਇਆ

ਨਿ ਚੈਕਕ ਦੀ ਮੈਗਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਬਿਰਧ ਸਰੀਰ ਹਨ ਅਤਾ ਕਰੀਂ ਏਹ ਗੀਤ ਸਮਝੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਕਲ ਵਾਲੀ ਆਂਕ
 ਮਫੇਰਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਜਿਉਂ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਅਸੀਂ ਅਨੁਭਵ ਸਾਂ ਜਿ ਏਹ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸੁਝਦ
 ਰਾਹੀਂ ਚਿਤਵਨੀ ਦੁਆਈ ਸੀ ਜਿ ਇਹ ਚੈਕਕ (ਸਿਆਮ) ਦਾ ਚੈਕ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਖਰੀ ਚੈਕ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਅਨੁਭਵ ਸਾਨੂੰ
 ਸਮਝਨ ਆਈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕੀ ਖੇਤ ਹੈ ? ਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਰੂਪ
 ਤੇ ਕਾਲ ਰਸਮੀ ਸਭਨਾਂ ਪਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਝਕ ਅਸੀਂ ਖੋਲ ਰਚਾਈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਖ ਦਿਤਾ । 'ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਹੀਂ ਸੀਸ ਨੂੰ ਹਮ ਭੇਜਿਆ
 ਭਾਦਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਰਯੰਗ ਦੀ ਅੰਤਤਾ ਤੈਲੀ ਹੈ ਤੇ ਸੀਸਤ ਵਧਤੋਂ ਵਧ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਸ ਮੇਸੇ ਤੇ ਦਰਸਨ ਦੇਵੇ ॥ ਜੋ
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਵੀ ਮਨ ਬਨਾਯਾ ਤੇ ਇਸ ਮੇਸੇ ਤੇ ਆਇਆ ਆਵੇ ਤੇ ਮਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇ ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਾਨ
 ਇਸ ਮੇਸੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਨ ਕਈ ॥ ੪-੪-੧੯੫੯ ਨੂੰ ਹਥੀ ਕਾਗਜ਼ ਰਾਹੀਂ 'ਚੈਕਕ' ਰਵਾਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਤੇ ਹੋਵੇ ਹੋਵੇ (ਦੋਈ)
 ਵਿਖੇ ੨੩-੪-੧੯੫੯ ਨੂੰ ਸਫੇ ੧੦੬ ਵੇਰ ਦੇ ਕੀਤਾ ਪਹੁੰਚਨ ਤੇ ਹੀ ਇਸ ਸਿੱਖ ਪਾਸਿ ਦੁਆਵਾਈ ਅਬਰ ਸੁਨੀ ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਫੇਰ
 ਗੱਡੀ ਤੇ ਸਫਰ ਤੇ ਕੇ ਨਿਕਾਸੇ ਤੇ ਤੇ ਕੇ ਸੁਰੀ ਰੋਈ ਸਾਇਰ ਪਹੁੰਚੇ ਪੁਰ ਉਸ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਗੀਤ-ਨਿਬੰਧ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਤਾ
 ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੰਜ ਭੁਤਰ ਏਹੀ ਦਾ ਸਾਜ਼ਾ ਹੈ ਚਕ੍ਰੀ ਦੇਵਤ ਉਸ ਦਿਖਾ ਨੂੰ ਹੀ ਕਾਕੇ ਨ ਮਾਗ ਕਰ ਕਰ ਗਏ ॥ ਤੀਯ ਵਿਚਕਈ
 ਪਾਵਨਾਂ ਦੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਚੋਖੀ ਤੇ ਹੋਵੇ ਕਾਈ ਹਮਰਸ
 ਦੇ ਬਚਨ, ਤੀਯ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਆਤਮੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਵੈਰਾਗ ਮਾਝੀ ਕੀਤਨ ਇਹ ਸਤ ਇਹ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਗ
 ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਤੇ ਵੇਰੀ ਪਿਆਰਾਂ ਤੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਚੈਕਕ ਮੀਨਾਹ ਦਾ ਕੀ ਵੇਰ
 ਜਿਸ ਤੇ ਮੈਂ ਸਦਾ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਗੀਤ ਨਿਬੰਧ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾਗਜ਼ੀਤ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਚੈਕ ਪਾਖਾ ਵਾਂਗ ਦਾਕਾਂ ॥ ਪੈਰੇ ਲਿਖੇ
 ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਭੁੱਲਾਂ ਪੈਰੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਮੈਂ ॥ ਅਨੁਭਵ ਸਾਨੂੰ ਸਿਆਮ ਪਰਦਾਨ ਕਰਨੀ ॥ ਵਿਛੋੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਜੀ
 ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨਿਬੰਧਾਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਵੀ ਵੀਨੀ ਮਾਤਰ ਗੀਤ ਲਿਖੇ ਹਨ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਗੀਤ ਲਿਖਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹਨ ॥

“ ਭਾਦਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਕੀਰਨੇ ”

1. “ ਚੜ੍ਹਿਆ ਭਾਦਰ ਮਹੀਨਾ ਵੇ ”
 ਪੀਤਮ ਦੁਰ ਨੀ ਗਏ, ਹੁਣ ਕਾਹਦਾ ਜੀਨਾ ਵੇ ॥
 ਏਹ ਤਾਂ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕਹਾਈਏ ॥
 ਪੰਛ ਪਛੇ ਕਿਹਦੇ ਨੇ, ਦੱਸੀ ਆਵੇ ਨਾ ਕਹਾਣੀਏ ॥
 ਦੁੱਖ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੁਹਾਵਾਂ ਮੈਂ ॥
 ਵਰਦ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ, ਜਾਕੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਵਿਆਵਾਂ ਮੈਂ ॥
 ਦੱਸਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਪੀਤ ਦੀਆਂ ॥
 ਜਾਦਾਂ ਵਿਚ ਇਨ ਲੰਘਦਾ, ਰਾਤਾਂ ਤਾਰੇ-ਗਿਣ ਵੀਤ ਦੀਆਂ ॥
 ਤਿਹ ਸੀ ਜੈਤ ਰਿਆਰਾਂ ਦੀ ॥
 ਉਮਈ ਤੱਕਣੀ 'ਚੈ', ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਮਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ॥
 ਚੈਨ ਮੁਖੜਾ ਛੁਪਾ ਨੀ ਗਿਆ ॥
 'ਵਡ-ਪਰਤਾਪੀ' ਮੇਰਾ, ਸਦਾ ਲਈ ਹੈ ਜੁਦਾ ਨੀ ਗਿਆ ॥ ”

“ਭੈਣੀ ਵਾਲਾ ਪੀਰ”

“ਵਸ ਗਈ ਮਨ ਮੇਰੇ ਓਹਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੀ॥
ਆਖਦੇ ਨੇ ਲੋਕੀ ਜੀਹਨੂੰ ਭੈਣੀ ਵਾਲਾ ਪੀਰ ਨੀ॥”

‘ਮਿੱਠੀ ਚੋਲੀ ਚੋਲ ਓਹਨੇ ਜਗ ਸਾਰ ਮੇਹ ਲਿਆ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਦੀਆਂ ਡੋਰਾਂ ਪਾਕੇ ਦਿਲ ਸਾਡਾ ਖੋਹ ਲਿਆ॥
ਥਾਟ ਕਰ ਕਰ ਵੱਸੇ ਅਖੀਆਂ ‘ਚੈ’ ਨੀਰ ਨੀ॥
ਆਖਦੇ ਨੇ ਲੋਕੀ ਜੀਹਨੂੰ.....॥’

‘ਓਸ ਇਸ ਨੈਣਾਂ ਦਿਰ ਨਾਮ ਦਾ ਖ਼ਿਆਰ ਸੀ॥
ਓਹਦੀ ਤੱਕਣੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਚਉਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੀ॥
ਆਵਦਾ ਨ ਚੈ ਦ ਦਿਲ ਦਾਰਦਾ ਨ ਦੀਰ ਨੀ॥
ਆਖਦੇ ਨੇ ਲੋਕੀ ਜੀਹਨੂੰ.....॥’

‘ਸਾਜ਼ ਉਤੇ ਰਾਗ ਜਾਣੇ ਖਿਆਰ ਦੇ ਸੀ ਗਾਂਵਦਾ॥
ਮਸਤੀ ਦਾ ਖੋਜ਼ਾ ਤਦੇ ਸਭ ਤੇ ਸੀ ਛਾਂਵਦਾ॥
ਓਹਦੀਆਂ ਗਾਵਾਂ ਕੀਤਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਲਗੀਰ ਨੀ॥
ਆਖਦੇ ਨੇ ਲੋਕੀ ਜੀਹਨੂੰ.....॥’

‘ਸਾਰੇ ਜੰਗ ਨਾਲੇ ਓਹਦਾ ਵੰਡਾ ਪਰਤਾ ਸੀ॥
ਦੁਖੀਆਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਓਹ ਸਦਾ ਮਾਣੀ ਚਾਖ ਸੀ॥
ਓਹਦੇ ਢਿੱਡੇ ਲੀਤਾ ਸੀਨ ਮੇਰਾ ਚੀਰ ਨੀ॥
ਆਖਦੇ ਨੇ ਲੋਕੀ ਜੀਹਨੂੰ ਭੈਣੀ ਵਾਲਾ ਪੀਰ ਨੀ॥”

“ਇੱਕ ਮੰਗ”

“ਪਰਤਾ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ, ਮੈਂ ਗੀਤ ਬਲਾਂਦਾ ਬਲਾਂਦਾ ਜਾਂ॥
ਮੈਂ ਮੁੱਕ ਜਾਵਾਂ ਏਹ ਮੁੱਕ ਨ ਸਕਨ, ਮੈਂ ਨਿੱਤ ਸੁਣਾਂਦਾ ਸੁਣਾਂਦਾ ਜਾਂ॥”
ਏਹਦੇ ਕੀਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਜੇਹੜੇ, ਸੁਚਕ ਵਤ ਰੈਸਲ ਹੀ ਜਾਵਨ,
ਨਉਂ ਦਿਸਦਾ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੇ ਰਹੇ, ਨਿੱਤ ਏਹੀ ਖਿਆਂਦਾ ਖਿਆਂਦਾ ਜਾਂ॥
ਦਿੱਤੇ ਦਿਸਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇਹਨੇ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਜਾਵਨ,
ਜੀਵਨ ਦੇ ਧਾਰੀ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਲੇਖੇ ਲਾਂਦਾ ਲਾਂਦਾ ਜਾਂ॥
ਜਦ ਕਾਟ ਕਰਾਂ ਮੇਰੇ ਸੁਖਨਿਆਂ ਦਿਰ, ਜਗਜੀਤ ਗੁਰੂ ਬਾਣ ਮਾਂ ਜਾਵੇ,
ਏਹਦੇ ਸੁੰਦਰ ਕੰਮਲ ਚਰਨਾਂ ਤੇ, ਮੈਂ ਏਹ ਸੋਗ ਲਿਵਾਂਦਾ ਲਿਵਾਂਦਾ ਜਾਂ॥
‘ਪਰਤਾ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ.....॥’

4.

“ ਮਹਿਮਾ ਅਖਰ ਅਖਾਰ ”

‘ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਖਰ ਅਖਾਰ ਜੀ ’

ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਬੇਦ ਪੁਕਾਰ ਜੀ ’

ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ....

‘ ਪਾਲੜਾ ਜਿਸ ਕੀੜਿਆ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਦਾ ’

ਦੁੱਖੜੇ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦੇ ਭਿਓਣੇ ਜਿਤ ਵਲ ਝੁਕਦਾ ’

ਰਹਿਮਤ ਦਾ ਭਰਮਾ ਮੇਰਾ ਬੀਨਨ ਦਇਆਲ ਜੀ ’

ਮੇਰੇ ਸਤਿ ਗੁਰਦੀ :

‘ ਸੁੱਚ ਸੇਧ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਇਆ ਦਾ ਭੈਰਾ ਭਿਓ ’

ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਵੇਲੇ ਬਾਣਿਆ ਸੱਚਾ ਸਾਦਰ ਗਾਰ ਭਿਓ ’

ਦੁਖੀਆਂ ਦਾ ਦਰਦੀ ਮੇਰਾ ਘਰਦਦ ਗਾਰ ਜੀ ’

ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ .....

‘ ਸਾਦਗੀ ਦਾ ਰਹਿਬਰ ਦਾਤਾ ਤਿਆਗੀ ਮਹਾਨ ਜੀ ’

ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਉਠਾਏ ਏਹਦੀ ਉੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਸ਼ਾਨ ਸੀ ’

ਸਾਥੀਆਂ ਪਾਟਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਏਸਦਾ ਅਕਾਰ ਜੀ ’

ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ .....

‘ ਵਡ-ਪਰਤਾਪੀ ਜਦੋਂ ਆਏ ਚੀਕੌਰ ਸੀ ’

ਆਪਣੇ ਵਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰੇ ਕੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੀ ’

ਓਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਏਹ ਸਾਡਾ ਰਮਤਕਾਰ ਜੀ ’

ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਖਰ ਅਖਾਰ ਜੀ ’ ”

0

5.

“ ਕਵੀ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਤੀ ”

“ ਦਾਤਾ ! ਮੰਗ ਤੈਥੋਂ ਇਕ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਵਰ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਸਦਾ ਅਖਵਾਂਦਾ ਰਹਾਂ ”

ਚਰਨ-ਕੋਵਲਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਬਖਸ਼ੀ, ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਹੀ ਸਦਾ ਬਿਆਵਦਾ ਰਹਾਂ ”

ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਿਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਪਿਆਰ ਹੀ ਤੇਰੇ ਸਦਾ ਗਾਂਵਦਾ ਰਹਾਂ ”

ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਨ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਿੰਦੇ, ਏਸ ਘੀਤ ਨੂੰ ਤੈ ਝਲਿਭਾਂਵਦਾ ਰਹਾਂ ”

ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਪੰਧ ਹੋਵੇ, ਤੇਰੇ ਬਾਚਨਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਧਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ”

ਇਕ ਪਲ ਨ ਦਿਸਦੀ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ, ਹਰਦਮ ਮੁਖ ਤੇ ‘ ਗੁਰੂ ਭਗਤੀਤ ਹੋਵੇ ”

ਇਕ ਬਾਣ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦ